

Pregledni rad.  
Prihvaćen: 30. prosinca 2021.

## NA PONOS POTOMSTVU I NARODU: PETAR I PAULA PRERADOVIĆ

*Ljub' si, rode, jezik iznad svega,  
U njem živi, umiraj za njega!*

**Miljenko Buljac**  
**Sveučilište Hercegovina u Mostaru**  
**Mostar**

**Sažetak:** Svrha ovom radu jest prikazati i protumačiti književne prinose Petra Preradovića (1818 – 1872), pjesnika i generala Austrougarske vojske, koji je svojim pjesništvom među ilircima, hrvatskim preporoditeljima, prigrlio i do savršenstva razvio rodoljubnu romantiku, i tako trajno zadužio hrvatsku književnost i sveukupnu kulturu. Osim iscrpnih podataka o životnim okolnostima i djelovanju, važno mjesto zauzima ekspertiza kojom je protumačeno Preradovićevo silabično i izosilabično pjesništvo, a osobito pjesme: *Mrtva ljubav*, *Putnik*, *Rodu o jeziku*, *Jezik roda moga* i *Ljudsko srce*, u kojima je ostvario pravo bogatstvo izražavanja i genijalnost jezika. Pjesnik je prosijavao čudesne riječi i izraze, neponovljive sintagme, obogatio pjesnički izraz, posebno leksik i njegovu zvučnost, osvježio njihovu glagoljivost i metonimičnost. Na kraju članka su podatci o njegovoj unuci – Pauli Preradović, autorici riječi za novu himnu Republike Austrije, u kojoj, kao i u Hrvatskoj, obitelj Preradović također uživa visoki ugled i veliku čast.

**Cljučne riječi:** rodoljubna romantika, intimno i refleksivno, silabično i izosilabično pjesništvo, iskustva tuđine, pjesme o jeziku, spiritizam

### UVODNE NAPOMENE

Nakon Mažuranićeve, važno je istaknuti i obitelj Preradovićevu koja je svojim književnim darovima trajno zadužila hrvatsku književnost i sve-

ukupnu kulturu. Na čelu joj je **Petar Preradović** (Grabrovnica, 19. ožujka 1818 – Fahrafeld, Austrija, 18. kolovoza 1872), prvi general među hrvatskim pjesnicima. Možemo samo naslućivati o emotivnim trenucima koji su obilježili djetinjstvo i odredili pjesnika Petra Preradovića. Branko Vodnik navodi da mu je otac bio u francuskim ratovima, zaslužio srebrnu kolajnu kao stražmeštar, te da se kao umirovljenik nastanio u Grabrovnici pokraj Pitomače i uskoro 1828. umro. U već spomenutoj Grabrovnici rodio mu se sin Petar, a umro u tuđini, u austrijskom Fahrafeldu 18. kolovoza 1872. godine. Sedam godina kasnije njegovi posmrtni ostatci preneseni su u arkade zagrebačkog groblja na Mirogoju, prema njegovoj želji: „U tvom polju daj mi groba, / Tvojim cviećem grob mi kiti”, među velikane koji su najviše zadužili hrvatski narod. Vrlo precizno ga je odredio Milorad Živančević: „Podrijetlom iz patrijarhalne i ratničke graničarske zadruge, plebejac koji se meteorski proslavio, a ipak čovjek iz korijena iščupan i u svijet zakovitlan, čiji je čitav život protekao u znaku vraćanja rodnoj grudi, Preradović je bio kao stvoren da ponesse legendarni i pomalo sentimentalni nimbus, koji nije samo njemu izvrsno pristajao, već i čitavom ilirskom poznoromantičarskom vremenu. Poznato je kako je taj pjesnik napredovao u vojničkoj karijeri do generala, kako je u obiteljskom životu bio nesretan, uz to obremenjen pozivom koji su mu okolnosti nametnule” (Živančević, 1975: 125).

Biografski podatci ponekad mogu pružiti objašnjenje kakvog pjesničkog svjedočenja. Izlučili bismo činjenice da je vrlo rano ostao bez oca, također da su životne okolnosti služenja carskoj vojsci u tuđini probudile u pjesniku osjećaj čvrste privrženosti domovini. Ne bismo smjeli zanemariti majčinu ulogu u njegovu životu. Njezin lik javlja se u brojnim vizijama upravo stoga što je podnijela žrtvu punoće roditeljstva i preuzela skrb o njemu, slala ga na školovanje u Đurđevac, Grubišno Polje i Bjelovar, potom i na vojnu akademiju, ishodišni mu kao siročetu krajišničkog časnika stipendiju i školovanje od 1830. do 1838. na Vojničkoj akademiji u Wiener Neustadtu (Bečko Novo Mjesto). Tu je napisao prve stihove na njemačkom: *Der Brand von Neustadt* (1834), a poticaj je dobio od svog učitelja Tomaša Buriana, Čeha, koji ih je podizao u duhu nacionalne romantike i posebne slavenske mentalitetne bliskosti.

Na školovanju stekao je visoku naobrazbu, zavolio književnost, istaknuvši se i na književnom natjecanju. Kao austrougarski vojni časnik nije bio zaokupljen vjerskom pripadnošću 8. kolovoza 1832. u trenutku kad je skupa sa šestoricom drugih pitomaca, grkokatolika i pravoslavnih, na početku karijere morao prihvatiti rimokatoličku vjeroispovijest. Tada je, tvrdi Vodnik (1975: 436), bio sasvim ravnodušan na podjele istočne i zapadne crkve, nastojeći prodrijeti u duh nauka Kristova. Tada se, učeći njemački jezik, u germanskom svijetu gotovo odnarodio, ali ga je od toga obranilo sjećanje na djetinjstvo, učenje češkoga jezika, ideje Jana Kollára i okruženje hrvatskim ljudima u tuđini. Petar Preradović sam se osjećao Hrvatom, a onog tko bi ga pitao što je, bio je spreman na dvoboj pozvati, kao što je posvjedočio u pjesmi *Hrvat ili Srbin*. Nakon što je Preradović završio Vojnu akademiju 1838. godine vratio se s činom poručnika u Hrvatsku u jesen 1838. godine, da bi ga nedugo poslije uvrstili u Ugarsku pukovnicu br. 33. sa sjedištem u Milanu. Budući da mu je stariji brat Stevan iznenada preminuo kao potporučnik u Italiji, stigao je na osmotjedni boravak, ali ne u Grabrovcu nego u Pisanicu gdje ga je dočekala majka u domu sestre Marije, udate za Pavla Solarića. Taj potresni boravak pobudio mu je sjećanja na djetinjstvo i hrvatski jezik. Vratio se pjesnik jezičnom djetinjstvu i djetinjstvu svoga jezika.

Pod izravnim utjecajem njemačkih romantika Schillera, Heine i Lenaua, potom Byrona i Čeha Karela Hyneka Máchea, koje je Preradović prevodio, u prvom stvaralačkom razdoblju, svojevrsnom njegovu vježbalištu, nastala je *Lina-Lieder*, pjesnička rukovet na njemačkom jeziku, ne osobito uspješna stoga što je stranom osjećao njemačku romantiku, njezina raspoloženja i jezik. Susret u Milanu 1840. godine s Ivanom Kukuljevićem Sakcinskim, ilirskim pjesnikom, autorom prve preporodne drame *Juran i Sofija*, ima svoje značenje zato što je od njega doznao o ilirskim idejama, težnjama i okolnostima u domovini, o ostrašćenim kulturnim programima i tako ga u zanosu uveo u krug mladih preporoditelja.

## DOMOLJUBNA FORMACIJA

Također i boravak u Veneciji, poznanstvo sa Špirom Dimitrovićem Kotoraninom, vatrenim domorodcem, bilo je također važno u Preradovićevoj domoljubnoj formaciji stoga što je na njegovu dojmljivu pjesmu u *Zori dalmatinskoj* odgovorio prijateljskom poslanicom. Kad je njegova pukovnija 1843. iz Italije premještena u Zadar, vojnički život otad mu je postao podnošljiviji, a mogao se posvetiti hrvatskoj knjizi i narodnoj politici. Povratkom u Zadar Preradović se vratio i svome hrvatskome jeziku, upoznao je Antu Kuzmanića tako da je uoči mladoga ljeta godine 1844. za prvi broj *Zore dalmatinske* priredio programatsku pjesmu u kojoj se pretapaju domoljubne i općeslavenske ideje i misli. Time je započelo pjesnikovo drugo stvaralačko razdoblje. Pjesma *Zora puca, bit će dana* sastoji se od pet sesteta pisanih izosilabičnim osmercima, pri čemu prve četiri kitice završavaju, a zadnja – peta započinje pripjevkom iz naslova: *Zora puca, bit će dana*, što je gromko odjeknulo diljem Hrvatske. Jasno i razgovijetno Preradović je artikulirao svoje ideje i misli, najavio zoru i probudio nadu narodu svome. Univerzalnost poruke, tvrdi Ivo Frangeš, jest u tome što se Preradovićeve pjesma „... može (se) doživjeti izvan svih alegorija, kao zbiljska zora zbiljskog, bilo kog dana” (Frangeš, 1987: 152).

Već tom prvom pjesmom Preradović je najavio bogatstvo izražavanja i genijalnost jezika koju je nosio i razvijao u sebi. Pjesnik kao da je prosijavao riječi, sintagme, izražaje, prisvojio ih, posvojio, otkupio im vlasnost, obogatio pjesnički izraz, posebno leksik i njegovu zvučnost. Nimalo se ne uzbuđujemo ako netko pokraj nas reče: „Zora sviće”, ali ako izrekne: „Zora puca”, znamo da je pomislio na Preradovića, da je ponovio nešto genijalno, iako davno izrečeno. Upravo, navedena sintagma priziva u nama pretkazljivost onoga što slijedi, dovršetak izreke: „... bit će dana!” Na taj način Preradović je postao gospodarom izražaja, književnim prvakom i snažnom osobom zadarske ilirske družine koja je stvarala vlastite poglede na budućnost Ilirika, nekadašnje rimske provincije. S novom zorom svanula je i *Zora Dalmatinska*, kulturni časopis u kojem su se uskoro našli zapisi usmene i pisane književnosti i dotad za-

kopano narodno blago vraćeno narodu u kojem je nastalo, a sam Preradović punoćom svoga bića prigrlio je rodoljubnu romantiku, postao istinskim bajronistom hrvatske književnosti, razvio bogatu i bujnu dikciju, pesimizam pretočio u optimizam, neobuzdane strasti u mirnu refleksiju (usp. Vodnik: 1975: 442), „... prekonoć je postao najpopularniji pjesnik, čije su ime uzdizali iznad Vraza i Mažuranića” (Živančević, 1975: 125).

Književni su povjesničari isticali da je Preradović 1846. svojim *Pervencima* trijumfalno ušao u hrvatsku književnost. Dobio je visoko priznanje, zlatnu medalju *Litteris et artibus*. Onodobna književna recepcija praćena je odlikama i pohvalama (Stanko Vraz u *Kolu*), a takve ocjene pratile su ga i kasnije. Pjesnik je propjevao „... tanko, glasovito, duboko i dirljivo”, svjedoči Krsto Pavletić (1918: 2). Po mišljenju Slavka Ježića, Preradović je „jedno od najjaćih pjesnićkih imena preporodne i popreporodne generacije” (Ježić, 1944<sup>1</sup>: 215). Njegove su pjesme obilježene doživljajima i romantićnim motivima mraćne noći, oluje, ponora, gavrana, groba, mraćnih alegorijskih slika lutanja svijetom, aluzija na sebeljublje i solipsizam, neslogu i protivljenja, nepotrebni jal, svađe i razdore. Tuđina mu je bila pakao upravo stoga što je bio bez određenih poslova, ali previše u službi, nadziranju drugićh, kao i na zadatcima u službi Monarhije. Upoznao je Preradović prilike na Zapadu, njihovu kulturu, naućio jezike, talijanski, francuski i njemaćki. Ostvario je prijevode Dantea i Manzonića na hrvatski, ali i Byrona, vjerojatno iz prijevoda s navedenih jezika.

Iako je gotovo zaboravio materinski, povratkom u Zadar, Preradović postaje nositeljem pjesnićke škole koja je njegovala bogatstvo hrvatskoga jezika, uzvišenost, eleganciju, zapravo genijalnost njegovih izražajnih mogućnosti koje je potvrdio savršenić odama *Rodu o jeziku* i *Jezik roda moća*. Kao što je himna hvalospjev domovini, tako je oda ili epinikij pjesma kojom proslavljamo ne samo olimpijske pobjednike nego i nešto vrijedno s ćime se možemo poistovjetiti, a takav je zapravo jezik koji nas određuje. Preradović je proveo u Zadru od jeseni 1843. do 1847. godine. Aktivno je poticao jaćanje svijesti meću pućanstvom, sudjelovao u preporoditeljskim programima, a pjesnićkim prinosima sa srcem i dušom darovao je ćitavog sebe. Zbirku *Pervenci* posvetio je pr-

voj ženi Pavici de Ponte 1846. godine. Sav svoj pjesnički trud usmjerio je zaručnici i uskoro nježnoj supruzi, kako bi joj ugodio pjesmom, osjećajima blizine i ljubavi više nego sabljom i vojnom odorom, sretan što ju je svojom mogao zvati. Njezino talijansko prezime i rod na koji su Preradovići biografi upućivali, nisu smetali pjesniku kako bi je u posveti uvrstio među „domorotke” jer mu je donosila radost u zanosu i letu: „A međ svima Tebi, mila Pave, posvećujem ove slabe plotke” (Iz posvete). Takav žar ljubavi, čuvstava koja se razlijevaju, susretali smo samo u istinskih pjesnika, o čemu svjedoči pjesmom Veseo *danak* čiju temeljnu misao parafraziramo: srce puno veselja, more neizmjereno, ispunjene nade ga grle, njedra Zemlje otvorena, nude mu sve svoje blago, on prebire srebro, zlato, biser dragi i kamenje, kuje sjajna žezla, krune, i s prijestolja svog veselja dijeli carstva i kraljevstva.

Od 1847. Preradović je ponovo u Italiji, nemirnoj zemlji koju je zahvatila revolucija. Kad je pjesnik u Italiji postao ratnik i sudjelovao u nizu vatrenih okršaja, prvo mu je umrla majka 1848. godine. Dopust je iskoristio kako bi se u Dubrovniku 11. listopada 1848. vjenčao s Pavicom, a onda se u Italiju vratio sam. Sudjelovao je u bitkama pokraj Mantove, što je potrajalo do 1849. godine, kad mu je s navršena tri mjeseca umro prvorodenac Čedomil, što je gorko ojadilo i očemerilo i njega, i Pavicu. Odjeknulo je to u pjesmama *Spomenak svomu prvorodencu* i *Crni dan*. Tada je premješten u Zagreb, u kojem je podnačelnik i pobočnik banu Jelačiću. Kad je Slavica, djevojčica od tri i pol godine preminula, tu bol Pavica nije mogla podnijeti, tako i ona klonu 1855. u 28. godini. Pokopana je u talijanskom naselju Motti di Livenza. Potkraj navedene godine dobije premještaj u Glinu, kasnije u Temišvar, selio se po Ugarskoj, Banatu, Erdelju.

## **RANO, INTIMNO PJESNIŠTVO**

Značajne su i rukoveti intimnoga, posebno ljubavnog pjesništva. U ranijem pjevanju na njemačkom jeziku neke je pjesme posvetio Karolini Schauffovoj. Pava, Pavica, supruga, majka troje njegove djece, proslavljena je u nizu pjesama: *Miruj, miruj, srce moje, Mrtva ljubav, Tuđa,*

a osobito u Veseo *danak*. Preradovićeve pjesme *Smrt* i *Mrtva ljubav* su misaone, refleksivne jer izražavaju pjesnikove misli o smrti, o traženju utjehe nakon gorkih životnih iskustava – smrti najdražih i najbližih: nakon oca i brata, kćeri, supruge i majke – ljubavi koja je svojim posvećenjem dobila prekogrobnu auru. Ipak, izazovima se nije uspio othrvati, ni u zavjetu ostati.

### ***Mrtva ljubav***

Gdje ću tebe, o ljubavi moja,  
Sad zakopat, kad si izdahnula?  
U mom srcu nije ti pokoja,  
Jer si pokoj sav mu razmetnula.

Da te legnem u zemljicu crnu,  
U zemljici ti ne bi sagnjila,  
Zemska vila dragocjenost tvoju  
U kamenje predrago bi zbila.

Da te spustim u duboko more,  
U moru se ne bi rastopila,  
Morska vila dragocjenost tvoju  
U biser bi predragi salila.

Pak bi došli ljudi blagohlepni,  
Iz zemlje bi tebe iskopali,  
Iz mora bi tebe izvadili  
I po svijetu svuda rasprodali.

A ti idi, nek te uzdisaji  
K tebe dignu, tamo zvijezdom budi,  
Tamo meni žalosnome sjaji,  
Tamo neće dostignut te ljudi!

Smrti bližnjih, očevu još u dječjačkoj dobi, brata, djeteta, supruge, majke, bolno su odjekivale u srcu pjesnikovu, i hrvatskom pjesništvu donijele savršene artefakte – niz refleksivnih pjesama u kojima su stoljene misli, ideje i čuvstva s osjećajima boli. U *Mrtvoj ljubavi* stvorenoj u skladu s lirsko-epskim tvorbama, lirski subjekt unosi retorička pitanja u razgovoru s bliskom osobom i daje svoje odgovore. Pjesnik je razmišljanjem uspostavio ravnotežu duše ne bi li proniknuo u tajne tolikih udaraca sudbine. U intimnom razgovoru s bliskom osobom iskazuje vlastiti bol, ali i dvojbe i mogućnosti kako taj bol prevladati, kako pronaći pokoj kad je njegovo srce raskopano, a draga osoba je poput dragog kamena, poput bisera, poput zvijezde koja na nebu sja. Riječ je o govornoj poeziji jake referencijalnosti, ali i duboke misaonosti, nošene iznutra, obogaćene primjerenim izražajnim sredstvima u kojima svoje mjesto imaju i nestvarna bića: zemna i morske vile, koje bliskoj osobi pridonose čudesnim svojstvima. Preradovićev deseterac ima previše rasjeda da bismo ga nazvali epskim. Cezura mu je katkad izrazitija iza sedmog ili osmog sloga nego što je iza četvrtoga, a to je znak težnje prema ritmičkoj raznolikosti na štetu nizanja izosilabičnih stihova.

*Radost i muka pjesnikova, Braći, Djedu i unuku, Anđelu čuvaru, Vili-nu snu*, naslovi su s opsesivnom temom o majci, s kojom je bio vrlo blizak. Odom *Majci* iz 1871. podignuo je trajni nadgrobni spomenik svojoj roditeljici. U dugim pismima dijelio je s njom najintimnije osjećaje, također u refleksivnoj pjesmi *Majka kod kolijevke*. Majčin lik utiskuje se u *Putniku*: „/ Naokolo magla pada, / Zastrta je mjesečina, / Ne vidi se zvijezdama traga; / Majko mila, majko draga; / Da ti vidiš svoga sina!” /

## ISKUSTVA TUĐINE, BESKUĆNIŠTVA I LUTANJA

Putnik, stranac, tuđinac, bosih nogu s osjećajem bijede i golotinje, tuđine, umoran, bez noćišta i skloništa gazi po tvrdu kamenu. Majka bi od žalosti zaplakala i zadrhtala kad bi znala kakva ga sila, kakva nostalgija vuče njegovu domu. Tuđa majka ne osjeća njegovih nevolja. S brda prekrivena snijegom snažni sjeverac brije, a on ukočen stoji, od ljutoga grča riječi mu se na usnama zamrzle, ledeni znoj ga oblio i otima mu



svaku misao. Ponižen i očajan prisjeća se svoje domovine koja je njegova *majka sreće*:

Tebi opet duša diše,  
Tebi opet srce bije,  
Domovino, majko sreće,  
K tebi opet sin se kreće,  
Od radosti suze lije!

Primi opet svoje dijete,  
Dovijeka će tvoje biti,  
Ljubit tebe svako doba,  
U tvom polju daj mu groba,  
Tvojim cvijećem grob mu kiti!

Pjesma *Putnik* ima dvadeset strofa uobličениh od pet izosilabičnih stihova, osmeraca s raznolikim rimama. Kompozicijski, osim glasa lirskoga subjekta, smjenjuju se dijaloške replike u kojima putnik (lirski subjekt) razgovara s majkom i s nepoznatom ženom u tuđini kojoj je pokucao na vrata. Ta nepoznata žena, obuzeta potrebama svoje djece, ne uslišava njegove molbe i vapaje, ne prima ga pod svoj krov. Prepušta ga neizvjesnosti i opasnostima pogibelji u hladnoj noći. Postiđen i raskajan ispovijeda gorke istine koje je kao stranac proživljavao u tuđini, u svojem paklu, u izazovnim okolnostima po Italiji, Austriji, Ugarskoj, Banatu, Erdelju, za svojih boravaka u Beču, Trstu i Postojni. Samo je u kraćim razdobljima boravio u domovini, u Zadru i Zagrebu.

Nakon Pavičine smrti, Preradović se počeo povlačiti u sebe. Vratio se u domovinu 1860. kad je nakon apsolutizma Hrvatskoj vraćen ustavni život. Desetljeće nakon apsolutizma najplodnije je Preradovićeva stvaralačko razdoblje. Uz pjesme *Rodu o jeziku* i *Jezik roda moga* je i himna *Bože živi*, napisana 1867., koje su istinski narodni triptih jer osim jezika pjesnik slavi ustavna prava, svetinje dotad u književnosti nepoznate.

## JEZIK KAO KUĆA BITKA

Odu *Rodu o jeziku* Preradović je napisao i objavio 1860. godine, na samom kraju Bachova apsolutizma, u kojem je bilo zabranjeno pisati hrvatskim jezikom. Pjesmu je najavio izrekom Wilhelma von Humboldta: *Die wahre Heimat ist eigentlich die Sprache*, tj. *Pravi je dom zapravo jezik*.

### *Rodu o jeziku*

*Die Wahre Heimat ist eigentlich die Sprache.*

W. von Humboldt

O jeziku, rode, da ti pojem,  
 O jeziku milom tvom i mojem!  
 O preslatkom glasu onom  
 U kome te mile majke  
 Usnivahu slatke bajke,  
 Koga šaptom i romonom  
 Duši ti se svijest probudi,  
 Te ti spozna i uvidje  
 Da ti bolje nije nigdje  
 Do na tvoje majke grudih!

Po njemu te svijet poznaje živa,  
 Na njem ti se budućnost osniva,  
 Zato uvijek k njemu teži,  
 U njegovo jato hrli,  
 Oko njega mi se grli  
 I u čvrsto kolo veži,  
 Pa ti neće vremeniti  
 Burni trijesi da nahude;  
 Po jeziku dok te bude,  
 I glavom će tebe biti!

Ljubi si ga, rode, iznad svega,  
U njem živi, umiraj za njega!  
    U njem sve si blago slaviš  
    Što ti osta od starine,  
    Nemaš ljepše ni baštine  
    Potomstvu si da ostaviš.  
    Alem-kamen on ti budi  
    Kog da čuvaš kao oko,  
    Kog da braniš kao soko,  
    Komu da si vjeran svudi.

Svaka zvijezda svojim svjetlom sijeva,  
Svaka ptica svojim glasom spijeva,  
    Ti jezikom svojim zbori!  
    Slatkim glasom materinim  
    Odlikuj se među inim!  
    Bog bo mili s njim te stvori,  
    Njim da budeš svoj svojemu,  
    Njim da srcu odolijevaš,  
    Njim da plačeš i popijevaš,  
    I njim da se moliš Njemu!

Tuđ tuđinu, tebi tvoj doliči,  
Tuđi poštuj, a svojim se diči!  
    Dičiti se možeš njime:  
    Njim carevi carevahu,  
    Njim kraljevi kraljevahu,  
    Slavne mu je loze ime,  
    Slavan puk ga svojim zove,  
    I dok bude slavi vijeka,  
    Bit će i on njojzi jeka  
    Od vjekova u vjekove!

Od Stambula grada do Kotora,  
Od Crnoga do Jadranskog mora  
Njegovu carstvu prostor puče.  
Tuj po gorah i dolinah  
Preko devet pokrajina  
Svud ga majke djecu uče;  
Sokolova, sokolića  
Njegovijeh gnijezdo tu je,  
Svuda tud se pjevat čuje  
Pjesan Marka Kraljevića!

Junačkijem glasom u njem poje  
Junak narod uspomene svoje.  
Uz gusle se u njem ore  
Kroz sve vijeke nam doli  
Sve radosti i sve boli  
Našeg svijeta – pjesni tvore  
Utrnulih naših plama,  
Osvjetlanih naših lica,  
Sva je naša povjesnica  
Velik samo zbor pjesama!

On ti svakoj tuzi i radosti,  
On ti duše cijeloj nutrnosti  
Jedin pravi tumač biva.  
U njem ti se žalost topi  
Da ti suza lice škropi,  
U njem s čuvstva radostiva  
Tvoje srce vatrom gori,  
U njem samo potpunoma  
Ljubav milog tvoga doma  
Jasno, krasno tebi zbori.

Ljub' si, rode, jezik iznad svega,  
U njem živi, umiraj za njega!  
Po njemu si sve što jesi:  
Svoje tijelo, udo svijeta,  
Bus posebnog svog cvijeta  
U naroda silnoj smjesi,  
Bez njega si bez imena,  
Bez djedova, bez unuka,  
U pošasti, sjena puka,  
Ubuduće niti sjena!

*Danica, 1860.*

Povišenim glasom i odlučnom gestom pjesnik opominje svoje sunarodnjake, podsjeća ih na majčin glas i govor, na tepanja i sricanja, na snove i snivanja udahnutu u djetinjstvu, poziva ih na naklonost svojem jeziku i prihvaćanje izvornog, nepatvorenog, prirodnog u njemu, poziva na zajedništvo i slogu koja će oplemeniti narodni život i odnjegovati bratstvo. Također, pjesnik poziva i na otpor i odbacivanje svega tuđinskog, ali u mjeri pravedne snošljivosti i multikulturalnog dijaloga („/ Tuđ tuđinu, tebi tvoj doliči, / Tuđi poštuj, a svojim se diči!"/). Preradović je stihovima: „/ Od Stambola grada do Kotora, / Od Crnoga do Jadranskog mora. /” iscrtao prostor „carstva” kojim se taj jezik prostire i okuplja narode u devet pokrajina, područje znatno veće od nekadašnjeg Ilirika, čime ne isključujemo kako je Preradović pomišljao na okupljanje u zajednicu sa znatno većim prostorom nego što je južnoslavenski. Ipak, ključna misao odnosi se na poistovjećenje, na identifikaciju s jezikom svakog tko je u majčinu glasu slušao slatke bajke, šapate i romone. Taj jezik je alem-kamen, dragocjena baština, u njemu je stvoren i rođen, u njemu je proživio sve radosti i boli, cijela povjesnica utkana je i stopljena s njim, u njemu sva ljudska čuvstva vatrom gore.

Pjesma *Rodu o jeziku* sastoji se od devet strofa s deset vezanih stihova. Prva dva stiha u strofama povezuju anafore s parnim rimama (aa) i izosilabični deseterački stihovi, a ostalih osam stihova u svim

strofama su izosilabični osmerci s dvostrukom niskom obgrljenih rima (*bccbdeed*). Već te vanjske oznake potvrđuju umijeće oblikovanja stihoa, a pojavni se oblici razlikuju od pjesme do pjesme. Granica stihoa učvršćuje se parnom rimom, a obgrljene rime unose krhke završetke s više opkoračenja i prijenosa u složenije i slobodnije ritmičke i sintaktičke cjeline. Pjevnost i zvukovni ustroj unutarnja je njihova oznaka s puno slobodnih odabira što objašnjavamo darovima izosilabičnosti, u kojoj se ritmičnost uspostavlja prirodnim govornim vrijednostima i onim što se u stihu zbiva, a ne kvantitetom izgovorenoća.

U svakoj od devet strofa pjesnik je navodio po dva-tri motiva kojima je razvijao tematsku nit da bi nizom varijacija osmislio važnost jezika i pojedincu i zajednici. Često se koristio kontrastom: imati i nemati, biti u njemu i biti izvan njega, doživjeti žalost koja se topi i čuvstva radosti kojima srce vatrom gori, itsl. Pjesma *Rodu o jeziku*, nastala 1860., izravno upućuje na potrebu očuvanja jezika na kojem se gradi budućnost naroda, a već sljedeće 1861. pjesma *Jezik roda moga* slavi njegovu ljepotu tvrdnjom kako čovjek vrijedi onoliko koliko po jeziku ljubi svoj dom.

### ***Jezik roda moga***

Kao vječno more sinje  
 U kretu si gipkom, lakom,  
 Podaje se dahu svakom,  
 I mreška se i propinje,  
 (Kakva moć je vjetra koga) -  
 Zuji, zveči, zvoni, zvuči,  
 Šumi, grmi, tutnji, huči -  
 To je jezik roda moga!

Koliko se hvale puci  
 Svaki svojim tobož slavnim,  
 Kad ih s njime divnim spravim,  
 To su meni mrtvi zvuci;  
 Nijesu srcu sladost medna,

Nit su duhu krilna sila,  
Nit bukne kroz sva bila,  
Ko što njegva riječca jedna!

Sile mu je glas olujne,  
Njemu riječi te se ore,  
Kao munje kad se bore,  
A ko vali rijeke bujne,  
Provaljuju kroz sve uze,  
Listom dižu srca, duše,  
I sobom ih tamo ruše  
Kud im struja tečaj uze.

Molitve su kada silom  
Uzneseni u mah diže,  
On uznosom nebo stiže  
I omili \*Bogu milom;  
Jer mu tad je krotka sila,  
Sladost nježna, vatra sveta,  
S kojih ocu od djeteta  
Jedino je molba mila.

Tuga, žalost, bol i muka  
Sa vajom si i lelekom  
Na njem ječe živom jekom;  
Kad zacvili il zakuka  
Koje slasti miloj sjeni,  
Udesa li crnoj stopi,  
U suze ti ćut rastopi,  
Il ti srce okameni.

U radosti na sto strukâ  
Sretnom čuvstvu izraz nađe  
I lijeva ga ponajslađe

U miline svoğa zvuka,  
Probuđuje sve duhove  
Dobre volje, blage ćudi,  
Širi ruke, širi grudi  
I u kolo ljubav zove.

Slavulj-pticu slušaj sitnu  
Kad zahladi ljetno veče,  
Kako njozi glasak teče  
Na ugodu nedohitnu;  
To je njegva nježnost prava  
U glasila drugoj slici -  
Otkud ime slavulj-ptici,  
Njegovom glasu otud slava.

Ljubu pitam: je li moja -  
A ona mi slatkom riječi  
Svake sumnje sjen prepriječi  
Veleć: Tvoja, uvijek tvoja!  
O ta radost prevelika  
Još se većom meni čini  
Po sladosti i milini  
Premiloga mog jezika!

Njime milim, krasnim zato  
I odijevam svoje pjesme.  
Oj! spjevi su njemu česme  
S kojih teče obilato  
I put neba silno štrca,  
A odozgo rosom blagom  
Po rodu se siplje dragom,  
I uvela krijepi srca.



Oj! roda mi slavni glase,  
Razliježi se na sve strane  
Zemlje tobom opjevane  
I ushićuj srca za se!  
Grozno kao s \*Božje trube  
Uvjeri ih tvrdom vjerom  
Da tu vrijede samo mjerom  
Kom po tebi dom svoj ljube!

*Jezik roda moğa* neponovljiva je oda posvećena hrvatskome jeziku, objavljena 1862. godine u *Naše gore listu*. Ispjevana je u deset skladnih otava, strofa od osam izosilabičnih osmeraca. Važan strukturni element pjesme je srok za koji je svojstven dvostruki niz obgrljenih rima *abbacddc*. Odabirom kratkih stihova pjesma je dobila na dinamičnosti, gipkosti i lakoći. Ljupkom poredbom *jezika* i *mora*, dvije „zatrudnjele” riječi isprepletene su nizovima koji ih određuju. „More” povezuju pridjevске i glagolske atribucije: *vječno, sinje, gipko, lako, mreška se, propinje*, a prema svojstvima sličnosti s „jezikom” pretapa se mnoštvo glagolskih atributa: *zuj, zveči, zvon, zvuči, šumi, grmi, tutnji, hući*. Neponovljivi su odabiri zasićenih konsonanca, istodobnih asonancija i aliteracija, zvučnih kadenca, izraza u gradaciji. Druga strofa razvija misli o jezicima drugih naroda „tobož slavni”, a njihovi su jezici „mrtvi zvuci”, nemjerljivi s jednom riječcom njegovog jezika. Tim opovrgavanjem pjesnik razvija anafore i neobične metonimije (*Nijesu srcu sladost medna, / Nit su duhu krilna sila, / Nit bukta kroz sva bila, / Ko što njegov riječca jedna!*). Atribucijska svojstva ostvaruju nove sveze siline, snage i izražajne moći u trećoj strofi (olujne sile, riječi se ore, kao munje, vali bujne rijeke, dižu se, ruše), u četvrtoj je istaknuto molitveno svojstvo, sladost, vatra sveta, u petoj su istkana svojstva kojima se riječ oživljava u plaču, leleku, cvilu i kuknjavi kako bi se izrazile tuge, žalosti, muke koje se tope u suzama ili pak boli koje znaju srce okameniti. Bogatstvo jezika je u lakoći kojom se radosna čuvstva odjenu milozvučnim, eufonijskim svojstvima bliskim slavujevu pjevu, česmi koja obilno teče i prska, vrtucima riječi koje se špricaju i prolijevaju, blagoj rosi koja srca krijepi. Oda se dovršava ushi-

tom, oduškom raspoloženju, obraćanjem glasima slavne, opjevane mu zemlje, sa ushitom u srcima koja punoćom ljubavi svoju domovinu ljube.

Već je Živančević upozorio na Preradovićeve kalkove, izravne prijevode njemačkih riječi i izraza koje je tragajući za izrazom izvodio, oblike riječi ne toliko prilagođene zakonitostima hrvatskoga jezika, npr. *domaćnik* (domaćin), *umrlík* (smrtnik), *bilost* (prošlost), ali je unio i niz uspješnih neologizama, novotvorenica: *svesilje*, *bezimlje*, *sokolik*, *osjajak*, *osvanak*, *pozemljina*, *podatnice* (ruke) itsl., koje iako nisu usvojene i posvojene, potvrđuju pjesnikovu eleganciju izražaja.

Prije nego je pjesmama zašutio, opjevao je rasulo narodnih ideala u alegoriji *Car Dušan*, koji ustaje, ali opet razočaran pada u grob kad dozna da od njegova carstva ne ostade ništa. Impresiju iz Zemuna i Srbije doznajemo iz pisma majci iz Temišvara 26. prosinca 1859., objavljena u *Savremeniku*: „Uostalom ovdje nema pravog narodnoga duha; Srbliji čame i ne imadu moralne sile da se pokažu narodom, premda bi po broju to najprije mogli učiniti. Što manje ovdje ne ima narodnoga gibanja, to više čujemo znamenitih vijesti iz Hrvatske. Vele ljudi da se tamo naš narodni duh opet počeo micati” (Vodnik, 1975: 459).

Preradović je proveo samo nekoliko sati u Srbiji putujući u Temišvar. Bio je jako razočaran onim što je vidio, a tamo se više nije ni vraćao. Kao hrvatski pravoslavac do vjeroispovijesti nije posebno držao, niti se što prihvaćanjem katolicizma u njegovu životu promijenilo. Potkraj života izgubio se u spiritizmu i ezoterijskim praksama, što je osobito narušavalo njegovo zdravlje i odvelo ga uskoro u smrt. U *Povijesti hrvatske književnosti* Ivo Frangeš naslovio je Preradovića Srbinom što držimo apsurdnim. Poznat nam je razlog zagrebačkog sveučilišnog profesora: tà, nije mu ni dlaka s glave pala nakon obraćanja studentima u studentskom domu Ljubomira Marakovića tzv. Šarengradskoj u Zagrebu u lipnju 1971. godine, za razliku od progona sveučilišnog profesora Grge Gamulina! Njegov krimen netko je ublažio. Zaključak potražite između redaka. Preradović je hrvatski pravoslavac, otac mu je bio ponosni krajišnik u obrani od Turaka i „frančeski stražmeštar”, a davnim pretkom mogao je biti bilo tko po muškoj i ženskoj lozi, „Srbliji”, kako ih je nazivao, bili su mu tuđ i nepoznat slavenski narod, a on se osjećao ponosnim ilircem i

Hrvatom. Snagom hrvatske kulture Preradović je postao onaj koji jest. Nedavni postupak književne i kulturne krađe o kojem doznajemo iz medija, vidimo u činu otimanja hrvatske književne baštine, također i Preradovićeve „posrbljenja” u „istoriji” književnosti Zlate Bojović.

U *Liberovu* pregledu hrvatske književnosti Milorad Živančević (1975: 134) navodi nezgodu u kojoj je Preradovića izazvao na dvoboj brat neke njegove ljubavnice. Ponudu je odbio jer takvom žrtvom nikog ne bi usrećio. Nikom ne bi poželio da od njegove ruke strada, a samog okršaja nije se plašio. Mrzio je i rat, i vojsku, ali je službu prihvatio kao životni usud. Utjehu je nalazio u poeziji. U Preradovićevim pjesmama *Mica* i *Kad*, u kojima se pjeva o nesretnoj Mici, nema dokaza skriva li se lice njegove Pavice ili se pak u njima krije priča o Milici Novaković-Đurabojskoj. Ljubav Miličinu navodi i Krsto Pavletić: „Srvan bolju i tugom oporavlja se u Glini te mu ublažuje rane novi melem – ljubav Miličina, koju naprasito pretrže nenadani premještaj njegov u Beč” (K. Pavletić: 1918: 9). Shrvan od bolesti Preradović nije ni doznao da mu se u toj izvanbračnoj vezi rodio sin. Ratna 1859. odvela ga je naprasno u Trst i Postojnu, potom opet u Banat. Živio je vrlo buran život pun vrtoglavih uspona i padova.

Preradović je 1863. premješten u Beč u kojem je dvije godine poslije oženio Emu Regnerovu, Čehinju iz Beča, zrelu, slobodnu djevojku, Pavičinu rodicu, kojoj je znatno ranije povjerio skrb o sinu Dušanu, a o Milici skrbile su engleske gospođe u praškom zavodu. Uskoro je opet kratko u Veroni, pa u Aradu gdje je preuzeo brigadu u svojstvu pukovnika. Godine 1866. promaknut je u generala. Nije nam poznato u kakvom je poslanstvu bio u Travniku kamo ga je slao ban Jelačić. Preradović je Gajev suradnik, ilirac, kasnije glasnik slavenske, potom panslavenske ideje. Mesijanskim vizijama pozivao je na zbližavanje, zajedništvo i boljitak, ali nije time želio spas samo svome narodu nego i čitavome svijetu. U cjelokupnom njegovu pjesništvu prevladavaju iskreni domoljubni doživljaji koji se razvijaju u ljubavne radosti i boli, u sjetnu melankoličnu ćutilnost, profinjenu nježnost, također u sveslavenski zanos koji se previranjem na društvenom planu na kraju sveo na hrvatski narodni preporod. Preradović je u Hrvatskoj bio čovjek nade. Strossmayer ga je

htio gurati na čelo uprave u Dalmaciji, a mnogi su se ponadali kako će 1870. postati i hrvatskim banom. Upravo tada zapao je u duboke psihičke tegobe, u apstrakcije i filozofske refleksije vezane uz prekogrobne svjetove.

## SKLONOST OKULTIZMU I SPIRITIZMU – I SLUTNJA SVRŠETKA

Posljednje razdoblje života Preradović je proveo u Beču. Ema Regner bila je Preradoviću bliska kao odgojiteljica njegove djece, kasnije i tješiteljica, brižna supruga. Sklona spiritizmu i okultizmu ipak mu je bila fatalna žena. Ogregzla u prizivanju duhova u svoje je seanse uvodila i Petra, koji se njezinim utjecajima nije uklanjao. Čovjeku koji je u životu najčešće proživljavao samoću, prijala je njezina blizina, o čemu svjedoči u pjesmi *Onoj*, kojoj bi umornu glavu položio na koljena kako bi našao smirenje u osjećajima blaženstva: „/ Onoj, kojoj blagi slučaj / Mene svrati u naručaj, / Kad na putu noću tamnom / Putovahu tuge sa mnom /”.

Spomenarski stihovi u parnim rimama, iskreni, subjektivni, neoplatonistički, u rasponu su od galantne udvornosti do transcendencije i otkrivanja tajni zagrobnog života, što ga je odvelo onkraj duhovnosti k opasnoj novoj religioznosti, spiritizmu (*Suho drvo, Novo sunce*). Pjevati pjesmu o smrti, koju je 1856. godine podignuo u *Odu Smrti* koja je spomenik strahu, rasulu i svemoći, Preradović je moćnom pjesničkom riječi smrti otupio kosu i skršio njezinu razornu moć.

Preradović je *refleksivni* pjesnik, a na tematskoj razini intimni, pjesnik ljubavi, domoljublja, rodoljublja, zajedništva i povezanosti, suživota i multikulturalnosti. U formalnom i sadržajnom smislu, pjesnik je jake referencijalnosti, snažnih poruka, pjesnik oda, himna, elegija, romanci, balada, soneta, prigodnica i epitafa, pjesnik tužne i nevoljne prošlosti i onodobne sadašnjosti.

### **Ljudsko srce**

Ljudskom srcu uvijek nešto treba,  
Zadovoljno nikad posve nije:  
Čim željenog cilja se dovreba,  
Opet iz njeg sto mu želja klije.

Zašto tako, prezirući hljeba  
Svakidanjeg, u prsima grije  
Vrućom željom okrutnog jastreba  
Koj' ga uvijek gladnim kljunom bije?

Međ kolijevkom traje i međ rakom  
Našem žiću odveć kratko doba  
Zato srce u nazočju groba

Uvijek dršće željom sve jednakom,  
Misleć uvijek: zemlja ima slasti  
Koja neće š njim u grob pasti!

Već po vanjskim označnicama i rasporedu strofa prepoznamo sonetni oblik pjesme, deseterac i rimarij: *ababababcdce*. Ovakva pjesma nije nikakva novost u Preradovićevu stvaralaštvu, ali je autor njome potvrdio raznolikost i potrebu da bude drugačiji i neponovljiv, odnosno htio se ogledati i odgovoriti izazovu stvaranjem soneta, koji je u njegovu dobu bio od izuzetne vrijednosti. Primijenio je prokušanu formulu u misaonom sloju od teze i antiteze u katrenima prema sintezi u tercetima. Progovorio je o neutaživosti ljudskih želja, čežnja i prohtjeva, o ljudskoj naravi koja bi do zasićenja htjela postići sve nova i nova zadovoljstva, osjetiti neku novu ljepotu, udobnost i ugodnost. Ljudska glad i žeđa za užitkom, ljepotom i dobrotom izražena je u metaforičkoj prisudobi okrutnog jastreba gladna plijena i njegova kljuna kojim napada žrtvu. U tercetima se nadaje obrazloženje: *Carpe diem!*, od kolijevke do groba kratko je doba i stoga neka svatko ugrabi priliku, proživi sadržaj-

no život, nek se raduje već ovdje. Doživljaj prolaznosti života možemo promotriti iz dvaju uporišta: gospodara vječnosti i gospodara trenutka. Pjesnika je neodoljivo privlačila mjerica hedonizma – široko mu se osmjehnula osoba s čuperkom. Pjesma *Utjeha* izriče pak otpor i protivljenje Bachovu apsolutizmu.

Treće razdoblje Preradović je najavio spjevom *Prvi ljudi* (1862). Potkraj života približio se epskoj vokaciji, recimo slikovito, duša mu je napeta struna, rukama je prihvatio eolsku harfu. Iskustvima senzibilnog pridodao je nadnaravno i spiritualno. Bio je više sklon lirsko-epskom pjesništvu, što je Slavko Ježić na stilskom planu nazvao prijelazom iz razigrane u mirniju rijeku (S. Ježić, 1944<sup>1</sup>: 259). U odi *Slavjanstvu* iz 1865. godine pjesnik nije, kako to navodi književni povjesničar, gradio heksametar i kvantitativnu romonitost prema Veberovoj teoriji vodeći brigu i o naglasku, nego ju je otpjevao silabičnim dugim stihovima. Obrazloženje smo izložili u raspravi o Kranjčeviću (Buljac, 2019, 9-28). Iako je Preradović formalno prihvatio katolicizam iz karijerističkih razloga, kršćanstvo, čak ni ono ortodoksno, ostalo je u njegovoj svijesti samo u predodžbama nejasnih slika, čime i objašnjavamo njegovu sklonost spiritizmu koji je svom silinom ovladao njegovim bićem. Preradovićeva drama *Kraljević Marko* ima dodirnih točaka s Goetheovim *Faustom*, ali samo u prihvaćanju ideja dobra, povratka prirodi i spasonosnog rada koji oslobađa čovjeka (usp. Milanja, 2000, 593b).

Na seminaru kolegija *Metodika hrvatskoga jezika* studenti su 2021. godine odgovorili na provokativno pitanje: *Tko je bio Petar Preradović? Odgovorite svojom prvom asocijacijom jednom riječju, sintagmom ili surečenicom*. Evo odgovora: pjesnik, ovjenčani pjesnik, pjesnik roda i jezika, pjesnik ljudskoga srca, pjesnik neponovljivih, grohotavih riječi, pjesnik svitanja, zore i narodnih pravica, domovinar, ilirac, preporoditelj, general, časnik K. und K., hvaljen i prehvaljen, iskorjenik, iščupan i u svijet bačen, noćni putnik, tuđinar, duboko u sebi neostvaren čovjek, nezadovoljan, razočaran, sapet, onaj koji je u životu živio nesreće i smrti bliskih osoba, mislilac kojeg razdiru sumnje, okultist, neostvoreni ban i plemić...

Preradovićevo pjesništvo čvrste je referencijalnosti, jakih poruka u izrazito misaonom surječju, koje je postupno postajalo paremiološkim blagom na kojem su njegovani brojni hrvatski naraštaji. Njegovi stihovi nisu stopljeni u metonimiji zajedničkih glasova, stoga što imaju snažan pečat svojega tvorca i znakove vremena u kojem su nastali.

## **BILJEŠKA O PAULI PRERADOVIĆ**

Tuđinu je proživljavala i Paula Preradović, pjesnikova unuka, književnica njemačkog jezičnog izraza, o kojoj pišemo osnovne podatke sa zahvalom Mariji Krocker Tuškan (1969, 279-280). Novelom *Pave i Pero* portretirala je oca i djeda, a u *Königslegende* vratila se Hrvatskoj, njezinoj povijesti i konfliktu. U toj kraljevskoj legendi, uhićeni, zaslužnjeni kralj Slavac ne umire smrću junaka u bitci, njemu je kao i autorici suđeno izgnanstvo. Benediktinac Stjepan mu govori o korijenima i dubokoj povezanosti s domovinom. Prokletstvu progonstva ne uspijeva izmaknuti. Daleko od domovine umire tiho, polako, svakim novim danom. Paula je autorica zbirka *Verlorene Heimat* i *Die Dalmatinischen Sonette* u kojima je pjevala o svojim besanim noćima i okupanim čežnjama za domom, čime se približila, ako ne i poistovjetila s djedom. U stihovima slavi Grgura Ninskog koji brani hrvatski jezik od svih moćnika ovoga svijeta, a pred njim su zašutjeli svi kraljevi i sam Rim. Njemačko ministarstvo propagande zaplijenilo je njezina književna djela. Potkraj Drugoga svjetskog rata bačena je u Gestapov zatvor, ali se samo Božjom providnošću uspjela izvući.

Obitelj Preradović uživa ugled i veliku čast u Republici Austriji. Paulin sin Otto osnovao je Institut za europske studije *Paula Preradović Haus*. Podsjećamo, Paula je 1946. godine napisala riječi za novu himnu Republike Austrije koja ritmom i sadržajem podsjeća na *Lijepu našu*.

**LITERATURA**

- Buljac, Miljenko. 2019. Versologija Kranjčevićeva pjesništva u svjetlu metodološke kritike nekih interpretacija. u: *Putokazi*, časopis, br. 1 vol 7 (2019). Mostar: Sveučilišta Hercegovina, str. 9-28.
- Ježić, Slavko. 1944<sup>1</sup>, 1993<sup>2</sup>. *Hrvatska književnost od početka do danas 1100-1941*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
- Frangeš, Ivo. 1987. *Povijest hrvatske književnosti*. Zagreb – Ljubljana: NZ MH – Cankarjeva založba.
- Krocker Tuškan, Marija. 1969. Rod Preradovića – studija osobnog i obiteljskog ideala. Povodom proslave 150. obljetnice pjesnikova rođenja. u: *Hrvatska revija*, br. 3, god. XIX/ 1969, 279-280.
- Milanja, Cvjetko. 2000. Preradović, Petar. u: *Leksikon hrvatskih pisaca*. Zagreb: Školska knjiga, 592-593.
- Pavletić, Krsto. 1918. *Petar Preradović* 19. III. 1818. – 19. III. 1918. Prilog Nastavnom vjesniku, knj. XXVI., sv. 7. Zagreb: Kr. zemalj. Tiskara.
- Vodnik, Branko. 1975. Život i djela Petra Preradovića. u: *Hrvatska moderna. Kritika i književna povijest*. Pet stoljeća hrvatske književnosti, knj. 71. Zagreb: Zora – MH, 435-463.
- Živančević, Milorad – Frangeš, Ivo. 1975. Ilirizam. Realizam, u: *Povijest hrvatske književnosti*. Biblioteka povijesti, sv. IV., Zagreb: Sveučilišna naklada Liber-Mladost, 7-217.



## THE PRIDE OF THE DESCENDANTS AND THE NATION: PETAR AND PAULA PRERADOVIC

### SUMMARY

The purpose of this paper is to present and interpret the literary contributions of Petar Preradovic (1818 – 1872), a poet and a general of the Austro-Hungarian army. With his poetry he embraced and developed patriotic romanticism to perfection among Illyrians, Croatian revivalists, and thus permanently obligated Croatian literature and overall culture. In addition to comprehensive data on life circumstances and activities, a special place occupies an expertise which interprets Preradovic' s syllabic and isosyllabic poetry, especially poems: *Mrtva ljubav*, *Putnik*, *Rodu o jeziku*, *Jezik roda moĝa* and *Ljudsko srce*, in which he achieved a real richness of expression and genius of language. The poet sifted miraculous words and expressions, unrepeatably syntagms, enriched the poetic expression, especially the lexicon and its sonority, refreshed their verbosity and metonymy. There is information at the end of the article about his granddaughter – Paula Preradovic, the author of the words for the new anthem of the Republic of Austria, in which the Preradovic family also enjoys a high reputation and great honour as in Croatia.

**Keywords:** patriotic romanticism, intimate and reflective, syllabic and isosyllabic poetry, foreign experiences, poems about language, spiritism